STEUNPUNT WERK

Vlaanderen is werk

WERK.FOCUS

6 maart 2018

Is de toekomstige vraag naar arbeid in alle sectoren even groot?

Uit onze recente Werk.Focus '**Leidt de hoge vervangingsvraag van 50-plussers tot een structurele krapte op de arbeidsmarkt?**' blijkt dat de Vlaamse arbeidsmarkt de volgende jaren een grote uitstroom van 50-plussers zal kennen. Deze oplopende vervangingsvraag gaat gepaard met een inkrimping van de bevolking op arbeidsleeftijd en een alsmaar latere instroom van jongeren op de Vlaamse arbeidsmarkt. Deze combinatie van factoren kan ervoor zorgen dat de krapte waarmee Vlaanderen geconfronteerd wordt niet louter conjunctureel van aard is, maar eerder structureel wordt. Daarbij stelt zich de vraag of de toekomstige vraag naar arbeid in alle bedrijfstakken en sectoren even groot zal zijn. In deze Werk.Focus gaan we na in welke mate de tewerkstellingsgroei en de vervangingsvraag van 55-plussers de vraag naar arbeid in de verschillende sectoren de komende jaren zullen beïnvloeden.

De toekomstige vraag naar arbeid binnen een sector hangt enerzijds af van de aanwervingsbehoefte die ontstaat als een sector een tewerkstellingsgroei kent, de zogenaamde 'uitbreidingsvraag'. Daarnaast wordt de toekomstige arbeidsvraag ook bepaald door de 'vervangingsvraag'. Het aantal 55-plussers dat de sector zal verlaten omwille van pensionering en daardoor vervangen dient te worden, vormt de belangrijkste component van deze vervangingsvraag. Om de uitbreidingsvraag in kaart te brengen, hanteren we de prognoses van het HERMREG-model[1], die ons zicht geven op de toekomstige tewerkstellingsevoluties in de verschillende sectoren. Als indicator voor de toekomstige vervangingsvraag gebruiken we het percentage 55-plussers per sector voor het laatst beschikbare jaar (2016). Een hoog aandeel 55-plussers wijst immers op een vergrijsde werknemerspopulatie, van wie er de komende jaren een groot deel uit de sector zullen stromen.

In figuur 1 brengen we deze elementen samen om in te schatten in welke sectoren de arbeidsvraag de komende jaren het sterkst zal zijn. We plaatsen de verschillende sectoren volgens hun percentage 55-plussers in 2016 (horizontale as) en de tewerkstellingsprognose voor de periode 2016-2022 (verticale as). De grootte van de bellen wordt bepaald door het aantal loontrekkenden in de sector anno 2016. We verdelen de figuur in vier kwadranten door de assen gelijk te stellen aan de respectievelijke gemiddelden voor het Vlaamse Gewest. Door de figuur op te delen, wordt het duidelijker hoe de sectoren zich positioneren ten opzichte van elkaar. We merken daarbij op dat er in alle sectoren sprake is van een systematische veroudering van de werknemerspopulatie. Dit betekent dat ook bij de sectoren die links van de verticale as staan er een extra vervangingsvraag wordt verwacht.

Een eerste vaststelling is dat enkel de *gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening* zich rechtsboven in de figuur situeert. Zowel het aandeel 55-plussers als de verwachte groei is in deze sector hoger vergeleken met het Vlaams gemiddelde. Een hoog percentage 55-plussers (17,5% anno 2016) wordt er gecombineerd met een sterke groeiprognose (gemiddelde jaarlijkse groei van 2,7% over de periode 2016-2022). Vanuit deze twee indicatoren verwachten we dus op de middellange termijn een sterke vraag naar arbeid. In welke mate dit tot schaarste of knelpunten zal leiden, kunnen we uit figuur 1 niet afleiden, maar het is wel duidelijk dat er in de toekomst meer werkkrachten nodig zijn dan in het verleden om aan deze verhoogde vraag tegemoet te komen. Dit blijkt ook uit het feit dat de verpleegkundigen en verzorgenden jaar na jaar prominent aanwezig zijn op de lijst van knelpuntberoepen bij de VDAB.

Figuur 1. Verdeling van de sectoren volgens tewerkstellingsprognose (2016-2022) en percentage 55-plussers (2016) (Vlaams Gewest)

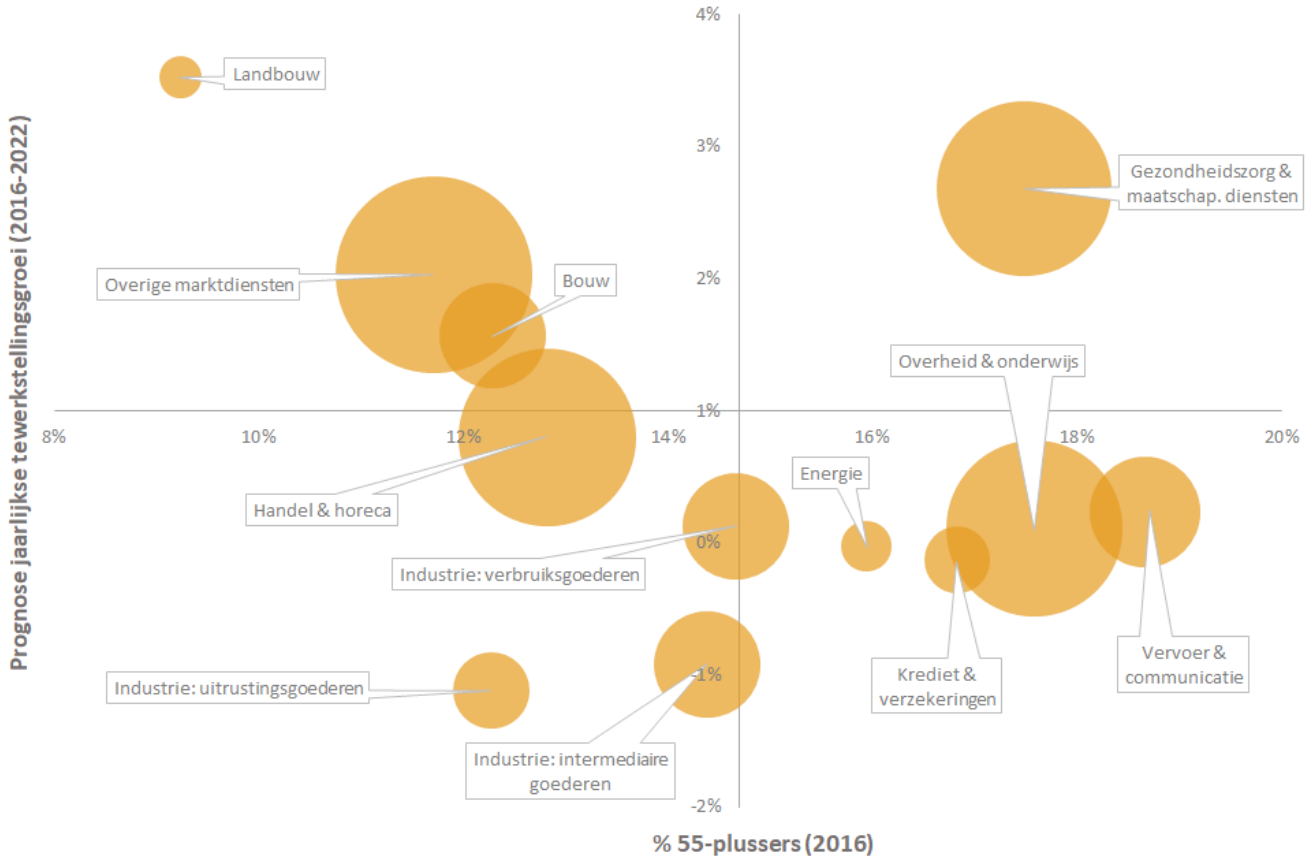

Noot: De grootte van de bellen wordt bepaald door het totaal aantal werknemers in de sector anno 2016.

Bron: RSZ & DIBISS, HERMREG (Bewerking Steunpunt Werk)

De *overige marktdiensten*, die onder andere de dienstenchequewerknemers bevatten, vormen een andere grote sector waar we de komende jaren een extra aanwervingsbehoefte kunnen verwachten, zij het vooral door de uitbreidingsvraag. De HERMREG-prognose gaat uit van een jaarlijkse tewerkstellingsgroei van 2,0%, zelfs onder de assumptie dat het aantal dienstenchequejobs veel minder sterk zal toenemen dan de voorbije tien jaar. De vervangingsvraag zal er eerder beperkt zijn door het relatief lage percentage 55-plussers (11,7% in 2016).

De *bouw* heeft een gelijkaardig profiel als de overige marktdiensten. Deze sector zou, in tegenstelling tot het laatste vijftal jaren die gekenmerkt werden door een dalende tewerkstelling, de komende jaren gemiddeld 1,6% extra werknemers aanwerven. Met in 2016 een aandeel 55-plussers van 12,3% zal de vervangingsvraag de komende jaren relatief beperkt zijn.

Een ander profiel vinden we terug bij *vervoer en communicatie*. Deze combineert een bescheiden groeiverwachting (+0,2%) met een hoog percentage 55-plussers (18,7%). Dit laatste zal een hoge vervangingsvraag creëren, waardoor we ook in deze sector een hoge vraag naar arbeid verwachten in de komende jaren. Ook bij *overheid en onderwijs* zien we een beperkte groeiverwachting (+0,1%) in combinatie met een relatief 'vergrijsde' werknemerspopulatie (17,6%). In principe geeft dit aanleiding tot een sterke vervangingsvraag. De tewerkstelling in deze sector wordt echter in sterke mate door het beleid gestuurd. Indien er bijvoorbeeld gekozen wordt om de uittredende 55-plussers niet stelselmatig te vervangen, om zo een afslanking van het overheidsapparaat te bewerkstelligen, zal er geen sterke toename zijn in de vraag naar arbeidskrachten binnen deze sector.

De sector *krediet en verzekeringen* bevindt zich op een gelijkaardige positie in figuur 1 als de sector 'overheid en onderwijs'. We verwachten er de komende jaren een lichte tewerkstellingskrimp (-0,1%) en een relatief hoge uitstroom van 55-plussers. Het is mogelijk dat de beperkte tewerkstellingsafname ook hier opgevangen wordt door de vervanging van uittredende 55-plussers te beperken.

De geringste vraag naar arbeid verwachten we bij de *industriële sectoren*, vooral bij de industriële takken die uitrustingsgoederen produceren. Met een verwachte jaarlijkse daling van de tewerkstelling (-1,1%), plus een relatief laag

percentage 55-plussers (12,3%), zullen zowel de uitbreidings- als de vervangingsvraag beperkt zijn. Maar ook hier kunnen we stellen dat de vraag hoger zal liggen dan in het verleden ten gevolge van een lager dan initieel verwachte krimp en een toename van het aantal 55-plussers. Bij de industriële productie van intermediaire goederen en verbruiksgoederen zal de vraagbehoefte enigszins hoger zijn dan bij de uitrustingsgoederen, doordat de tewerkstellingskrimp er beperkter is en het percentage 55-plussers er hoger ligt.

Een grote sector met een tussenpositie is de *handel en horeca*. Deze zal niet zo'n hoge vraagbehoefte kennen door het relatief lage aandeel 55-plussers (12,8%) en de gematigde groeiverwachting (+0,8%). Al kunnen we hier wel aangeven dat het een sector is met een zeer hoge jobmobiliteit (zeker in de horeca), wat toch maakt dat er veel aanwervingen zullen nodig zijn.

Ook de *energiesector* heeft geen duidelijk uitgesproken profiel. Door de verwachte stabilisatie van de tewerkstelling (+0,0%) kent deze sector geen uitbreidingsvraag. Het relatief hoge aandeel 55-plussers (15,9%) zal daarentegen wel tot een zekere vervangingsvraag leiden.

Conclusie

We zien dat de vergrijzing van de werknemerspopulatie een fenomeen is waar alle sectoren in meer of mindere mate mee te maken krijgen. De hieraan gerelateerde uitstroom van 55-plussers zal de vervangingsvraag opdrijven. In de meeste sectoren wordt deze vervangingsvraag aangevuld met een aanwervingsbehoefte omwille van een verwachte tewerkstellingsgroei, de uitbreidingsvraag. Dit maakt dat we de komende jaren in zowat alle sectoren een toename van de vraag naar arbeid kunnen verwachten. Eén sector springt er bovenuit: de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening. Deze sector kent een bovengemiddelde vervangings- en uitbreidingsvraag in de nabije toekomst.

Het is de vraag of de geschetste sectorevoluties effectief tot problemen zullen leiden bij de toekomstige aanwervingen. Dit hangt onder meer af van technologische evoluties, van de sectorale instroom en van de intersectorale mobiliteit. Zo speelt de mate waarin studierichtingen jongeren aantrekken en laten uitstromen naar de arbeidsmarkt een rol. Maar ook een uitgewerkt opleidings- en heroriënteringsbeleid is van tel. Dit bepaalt immers de mate waarin Vlaanderen erin slaagt om overbodig geworden werknemers uit de ene sector te herscholen naar waardevolle werknemers in een andere sector.

Meer lezen

In het Over.Werk-artikel 'In welke sectoren kunnen we de komende jaren extra vraag naar arbeid verwachten?' gaan we uitgebreider in op deze thematiek. Dit artikel kan ook door niet-abonnees gelezen worden.

Boie Neefs
Sarah Vansteenkiste
Wouter Vanderbiesen
Luc Sels
Steunpunt Werk

Noten

1. HERMREG is een multiregionaal en multisectoraal econometrisch model dat het resultaat is van een samenwerking tussen het Federaal Planbureau en de studiediensten van de drie Belgische gewesten (BISA, IWEPS en SVR).

STEUNPUNT WERK

Naamsestraat 61 bus 3551, 3000 Leuven
steunpuntwerk@kuleuven.be | +32 016 32 32 39
www.steunpuntwerk.be | twitter: @SteunpuntWerk

Het Steunpunt Werk is een universitair kenniscentrum dat arbeidsmarktinformatie verspreidt en het Vlaams arbeidsmarktbeleid ondersteunt.